

Sociological Analysis of Sports Diplomacy in the Iranian Football Federation through the Lens of Islamic Values: An Approach to Empowering Athletes as Peace Ambassadors

Amirhossein Fayeghi¹ , Bahram Ghadimi^{2*} , Abdolhossein Khosropanah³

1. Department of Sociology and Social Sciences, SR.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran. Email: Amirhosseinfayeghi@gmail.com

2. Department of Sociology and Social Sciences, SR.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran. (Corresponding Author), Email: ghadimi.bahram@srbiau.ac.ir

3. Head of the Iranian Institute of Wisdom and Philosophy, Tehran, Iran Email: khosropanahdezfuli@gmail.com

Article Info	Abstract
Article type: Research Article	Aim: This study aims to sociologically analyze sports diplomacy within the Iranian Football Federation, focusing on the role of Islamic values in empowering national athletes as peace ambassadors. It seeks to elucidate how sports diplomacy can strengthen the Islamic-Iranian identity, mitigate political tensions, and enhance Iran's global standing through the lens of Islamic anthropology.
Article history: Received: 2025-05-25 Accepted: 2025-11-25 Published online:	Method: The research employed a mixed-methods approach, integrating qualitative and quantitative methodologies. In the qualitative phase, grounded theory based on Strauss and Corbin's framework was utilized, involving semi-structured interviews with 15 experts and a systematic review of scientific literature. In the quantitative phase, a standardized questionnaire was administered to a sample of 160 Iranian Football Federation staff, with data analyzed using SPSS and LISREL software. Confirmatory factor analysis and structural equation modeling were applied to validate the proposed model.
Keywords: Sports Diplomacy, Iranian Football Federation, Islamic Anthropology, Peacebuilding	Findings: The results indicate that Islamic values, including self-purification (F=14.876), justice (F=16.123), peacebuilding, and Islamic ethics, significantly influence sports diplomacy. Self-purification and justice emerged as pivotal components in empowering athletes. Ethical behaviors of national athletes, such as respect for opponents, reinforced the Islamic-Iranian identity. International cooperation and diplomatic training further facilitated cultural dialogue in global events, such as the 1998 FIFA World Cup. Conclusion: Sports diplomacy, underpinned by Islamic values, serves as an effective tool for promoting peace and enhancing Iran's soft power. The Iranian Football Federation can transform athletes into peace ambassadors through value-based policies and diplomatic training. This indigenous framework offers a model for Islamic countries, elevating Iran's diplomatic position globally.

Cite this article: Fayeghi, Amirhossein; Ghadimi, Bahram; Khosropanah, Abdolhossein (2026). Sociological Analysis of Sports Diplomacy in the Iranian Football Federation through the Lens of Islamic Values: An Approach to Empowering Athletes as Peace Ambassadors. *The Journal of Islamic History and Civilisation*, 3(7), 109-124.

<https://doi.org/10.71871/jhcin.2025.1212908>

© The Author(s).

Publisher: Islamic Azad University
Science and Research Branch

<https://doi.org/10.71871/jhcin.2025.1212908>

Introduction

Introduction and Objective: the purpose of this study is to identify, explain and model the components of sport diplomacy in Iranian football, emphasizing the theoretical framework of Islamic anthropology (especially the components of innate disposition, will and human dignity), tries to present an indigenous approach based on Islamic values to design sport diplomacy policies. **method:** this study was qualitative research based on grounded theory (grounded theory - Strauss and Corbin). data collection was done by systematic review of scientific resources and semi - structured interviews with 15 experts of sport sociology and managers of football federation (with purposive and purposive sampling to theoretical saturation). data analysis was performed in three stages: open, axial and selective coding. the validity and reliability of the results were confirmed by CVR and kappa methods.

results: Data analysis showed that the central components of sport diplomacy of Iran are organized in five axes: causal conditions (individual skills, team skills and management; such as responsibility, self-control, self - esteem, confidence building) background conditions (ethics, culture, communication), intervening factors (knowledge level, education, working environment, infrastructure development), strategies (developing realistic goals, monitoring managers, knowledge management, creativity, participation and delegation), outcomes (upgrading capabilities, identifying capacities and establishing managerial equity).

conclusion: the findings indicate that the success of sports diplomacy in the field of football in Iran is subject to the combination of Islamic anthropology (with a focus on the nature, will and dignity), the structure of ethics - based management, development of educational capabilities and promotion of the level of culture and sports communications. the result of this approach is the institutionalization of justice, participation and sustainable capabilities within the football structure. the proposed model is not only a tool for strategic policy making in Iran's sport but also can provide a new basis for developing Islamic countries' sport diplomacy and to implement transnational and effective international diplomacy.

diplomacy as the " process of managing the interactions between governments and foreign actors " uses numerous tools and mechanisms to advance foreign policy goals, in which sport diplomacy has become one of the most effective methods in the complex space of contemporary international relations (Rahmani, 2016). sport diplomacy is beyond technical or competitive dimension of sport and has become a platform in which governors, policy makers and other actors in the international arena are trying to create a favorable image of their country in the minds of other institutions and nations (lee et al. , 2022). in this process, sport is an integral part of the capacity of attraction, soft power and political influence of governments.

sport diplomacy agents are not limited to formal sports organizations and a range of governmental and non - governmental entities, national and international federations, Athletes, coaches, concerned specialists, media and advocacy groups (Morozov 2022). these activities are distinguishable depending on the context and goals, in two formal and informal forms; its official dimension includes organized use of competitions and rallies to hold political meetings and develop agreements, while its informal dimension is directed to the cultural - social influence on global public opinion and the representation of national values and power at the international scene (Dubinsky ,2023; lu , 2023). the typical example of this

performance is the symbolic football match between Iran and the United States at the 1998 world cup, which, despite political conflicts, became a platform for diplomatic interaction and tension reduction (Almeida et al. , 2024). however, sport diplomacy has a duality, as it can provide the ground for peace and understanding or a tool for competition, isolation and even political pressure (Brand,2023; Aras2024).

at the conceptual level, governments have been interested in developing the field of sport diplomacy. sport has its unique role as cultural capital and the symbol of collective identity and has multiple functions in social, economic and political dimensions (Nauright, 2023; Stalger, 2023; Deos, 2021). in addition, policy making in the field of international sports relations has become part of the macro discourse of cognitive communities in the analysis of structure and dynamics of international system (Shahrezaei, 2016; Jankovic, 2017). however, the major deficiency in existing literature is lack of deep attention to the anthropological explanation of sport diplomacy with an emphasis on Islamic - qur'anic attitude and the contribution of Islamic anthropology in the design, analysis and interpretation of sport diplomacy phenomena has been analyzed.

Islamic - qur'anic anthropology, with three key components of nature will and human dignity offers a theoretical and practical framework to understand human behavior and actions in collective and cultural contexts, including sports. innate and fundamental tendency of human to good and justice provides a common ground for cooperation between nations and creating interaction and mutual understanding at the international level (Ahmadi, 1399). the will, the agent of selection and responsibility, gives people the capacity of the desired direction to actions and decisions and promotes the meaning of sport diplomacy from the level of behavior merely as a tool to a level of moral and value action (KhosroPanah, 2010). human dignity as the main basis of human rights and dignity in Islam requires sport diplomacy to observe moral principles, human values and respect for cultural diversity (Farbod, 2001).

this approach defines religious anthropology as the extraction of normative and normative teachings from the sacred texts while the Islamic philosophical approach relying on rationality and abstract analysis focuses on the question of the nature and structure of the human existence (Lotfi, 2016). the distinction between these two approaches allows the combination of them in modeling and analyzing the components of Islamic anthropology in sport diplomacy so that it can be extended to combine doctrines and doctrines of philosophy and revealed to sport and related policies.

a prominent example of the conflict between Islamic values and challenges of international sports regulation is the veil of veiled women, which emphasized and human dignity against international standards and standards and created challenges at the participation of Muslim women in international arenas (Ahmadi, 1399, 1389). this conflict reveals the necessity of presenting analytical models based on Islamic - qur'anic anthropology in analyzing sport diplomacy for Islamic countries.

the alignment of Islamic anthropological approach with sport diplomacy can be the basis for original, developed and circuit ethics policies in sports. in particular, in the case of football, which has played a decisive role in social, cultural and even political changes of countries in the past century and has found multiple functions beyond a simple exercise or entertainment (Nuri et al., 1398). the present study, with a qualitative approach and focus on foundation data methodology, seeks to redefine and measure effective factors and policymaking in the field of football, seeking to redefine and measure the

effective factors and policymaking in the field to provide new horizons for sport managers, sports managers and actors in sports diplomacy.

sport, as transnational and multifaceted phenomenon, has long played a fundamental role in convergence and also has played an important role in creating competition among human societies. the transcendental function of sport in passing the boundaries of national, cultural and ideological and its unifying power has led to formation of a platform for interaction of nations based on the spirit of fair competition and empathy between nations. beyond the fun and theatrical purpose of sport, social dimensions, and particularly its role in international diplomacy in recent decades has been established as one of the headlines of strategic studies of social sciences and international relations (Marwat et al., 2024).

جامعه‌شناختی دیپلماسی ورزشی فدراسیون فوتبال جمهوری اسلامی ایران (رویکرد توانمندسازی ورزشکاران به‌عنوان سفیران صلح)

امیرحسین فایقی^۱، بهرام قدیمی^۲، عبدالحسین خسروپناه^۳

۱. گروه جامعه‌شناسی و علوم اجتماعی، واحد علوم و پژوهش‌های، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. پست الکترونیک: Amirhosseinfayeghi@gmail.com
۲. گروه جامعه‌شناسی و علوم اجتماعی، واحد علوم و پژوهش‌های، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)، پست الکترونیک: ghadimi.bahram@srbiau.ac.ir
۳. رئیس مؤسسه آموزشی و پژوهشی حکمت و فلسفه ایران، تهران، ایران. پست الکترونیک: khosropanahdezfuli@gmail.com

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۳/۰۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۹/۰۴

تاریخ انتشار:

کلید واژه‌ها:

دیپلماسی ورزشی،

فدراسیون فوتبال،

انسان‌شناسی اسلامی،

صلح طلبی

هدف: این پژوهش با هدف تحلیل جامعه‌شناختی دیپلماسی ورزشی در فدراسیون فوتبال ایران و بررسی نقش ارزش‌های اسلامی در توانمندسازی ملی‌پوشان به‌عنوان سفیران صلح انجام شد. مطالعه به دنبال تبیین چگونگی استفاده از دیپلماسی ورزشی برای تقویت هویت اسلامی-ایرانی، کاهش تنش‌های سیاسی و ارتقای جایگاه جهانی ایران با تأکید بر چارچوب انسان‌شناسی اسلامی است.

روش: پژوهش از روش تحقیق آمیخته (کیفی و کمی) استفاده کرد. در فاز کیفی، با بهره‌گیری از نظریه داده‌بنیاد اشتراوس و کوربین، مصاحبه‌های نیمه‌ساختارمند با ۱۵ خبره و مرور نظام‌مند متون علمی انجام شد. در فاز کمی، پرسشنامه‌ای استاندارد با نمونه ۱۶۰ نفر از کارکنان فدراسیون فوتبال ایران تدوین و با نرم‌افزارهای SPSS و LISREL تحلیل شد. تحلیل عاملی تأییدی و مدل‌سازی معادلات ساختاری برای اعتبارسنجی مدل به کار رفت.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که ارزش‌های اسلامی مانند خودسازی، عدالت، صلح‌طلبی و اخلاق اسلامی تأثیر معناداری بر دیپلماسی ورزشی دارند. خودسازی ($F=14.876$) و عدالت ($F=16.123$) از مهم‌ترین مؤلفه‌ها در توانمندسازی ملی‌پوشان بودند. رفتارهای اخلاقی ملی‌پوشان، مانند احترام به حریفان، هویت اسلامی-ایرانی را تقویت کرد. همکاری بین‌المللی و آموزش دیپلماتیک نیز گفت‌وگوی فرهنگی را در رویدادهای جهانی، مانند جام جهانی ۱۹۹۸، تسهیل کردند.

نتیجه‌گیری: دیپلماسی ورزشی با تکیه بر ارزش‌های اسلامی، ابزاری مؤثر برای ترویج صلح و تقویت قدرت نرم ایران است. فدراسیون فوتبال ایران می‌تواند با سیاست‌گذاری‌های ارزش‌محور و آموزش‌های دیپلماتیک، ملی‌پوشان را به سفیران صلح تبدیل کند. این چارچوب بومی، الگویی برای کشورهای اسلامی ارائه می‌دهد و جایگاه دیپلماتیک ایران را ارتقا می‌بخشد.

استناد: فایقی، امیرحسین؛ قدیمی، بهرام؛ خسروپناه، امیرحسین (۱۴۰۵). جامعه‌شناختی دیپلماسی ورزشی فدراسیون فوتبال جمهوری اسلامی ایران (رویکرد توانمندسازی ورزشکاران به‌عنوان سفیران صلح). تحقیقات تاریخ ایران دوره اسلامی، ۳(۷)، ۱۰۹-۱۲۴.

<https://doi.org/10.71871/jhcin.2025.1212908>

© نویسندگان.

<https://doi.org/10.71871/jhcin.2025.1212908>

ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات

مقدمه

دیپلماسی، به عنوان روشی مسالمت آمیز برای پیشبرد منافع ملی، فراتر از ابزارهای نظامی عمل می کند و از طریق مذاکره، توافق و تأثیرگذاری فرهنگی به تقویت روابط بین المللی کمک می کند. در قرن بیستم، دیپلماسی عمومی به عنوان شاخه ای نوین ظهور کرد که در آن گروه ها، سازمان ها و افراد، از جمله در حوزه ورزش، نقش کلیدی ایفا می کنند. دیپلماسی ورزشی، به عنوان یکی از ارکان دیپلماسی عمومی، فعالیت های رسمی و غیررسمی نهادهای ورزشی را برای تحقق اهداف سیاست خارجی به کار می گیرد. این نوع دیپلماسی، به گفته اس. موری، عملی نمایندگی و دیپلماتیک است که با رضایت دولت ها توسط مؤسسات ورزشی انجام می شود و به عنوان ابزاری در سیاست خارجی عمل می کند (گوناها ریتی و همکاران، ۲۰۲۵). دیپلماسی ورزشی، به ویژه در فدراسیون فوتبال، فرصتی بی نظیر برای نمایش هویت فرهنگی و سیاسی یک ملت فراهم می کند. این نوع دیپلماسی با بهره گیری از ظرفیت ورزشکاران به عنوان سفیران صلح، می تواند پیوندهای فرهنگی را تقویت کرده و تنش های سیاسی را کاهش دهد. در این راستا، فدراسیون فوتبال ایران، با تکیه بر ارزش های اسلامی، می تواند جایگاه دیپلماتیک کشور را در سطح جهانی ارتقا دهد (مورای، ۲۰۲۳). انسان شناسی اسلامی، با تأکید بر فطرت الهی، عقلانیت و مسئولیت اجتماعی، چارچوبی بومی برای تحلیل دیپلماسی ورزشی ارائه می دهد. آیات قرآنی مانند سوره حجرات (آیه ۱۳) که بر تعارف و شناخت متقابل ملت ها تأکید دارد، و روایات اسلامی که خودسازی و تقویت جسم و روح را تشویق می کنند، مبنای ارزشی این پژوهش را تشکیل می دهند. این چارچوب، دیپلماسی ورزشی را به ابزاری برای ترویج صلح و وحدت اسلامی تبدیل می کند (پورامینی و همکاران، ۱۴۰۱). این پژوهش با هدف تحلیل جامعه شناختی دیپلماسی ورزشی در فدراسیون فوتبال ایران و با تأکید بر ارزش های اسلامی، به دنبال تبیین نقش ملی پوشان به عنوان سفیران صلح است. با تلفیق نظریه های جامعه شناختی و انسان شناسی اسلامی، این مطالعه نه تنها خلأهای نظری موجود را پر می کند، بلکه راهکارهایی عملی برای تقویت جایگاه دیپلماتیک ایران ارائه می دهد (نوروزی و همکاران، ۱۴۰۱). دیپلماسی ورزشی، به عنوان بخشی از دیپلماسی عمومی، ابزاری کلیدی برای ترسیم تصویر مثبت از هویت فرهنگی و سیاسی کشورهاست. این نوع دیپلماسی، از طریق رویدادهای ورزشی بین المللی، به دولت ها امکان می دهد تا با نمایش موفقیت های ملی، توجه افکار عمومی جهانی را جلب کنند. فوتبال، به عنوان زبانی جهانی، فراتر از یک ورزش، به ابزاری برای تبادلات فرهنگی و کاهش تنش های سیاسی تبدیل شده است (لی و همکاران، ۲۰۱۳). یکی از نمونه های برجسته دیپلماسی ورزشی، مسابقه فوتبال ایران و آمریکا در جام جهانی ۱۹۹۸ است. این رویداد، در بستر تنش های سیاسی، فرصتی برای نمایش دوستی و تعامل فراهم کرد. اقداماتی مانند اهدای هدایا و گرفتن عکس های مشترک توسط بازیکنان، نشانه ای از ظرفیت ورزش برای کاهش تنش ها و تقویت گفت و گو بود که مقدمه ای برای بازی دوستانه سال ۲۰۰۰ شد (دآلمدیا و همکاران، ۲۰۲۴). با این حال، دیپلماسی ورزشی همیشه در خدمت صلح نیست. در برخی موارد، مانند بهره برداری نازی ها از ورزش برای تبلیغ ایدئولوژی، این ابزار به عنوان محرکی برای فشار سیاسی استفاده شده است. این دوگانگی، ضرورت مطالعه دقیق دیپلماسی ورزشی را به عنوان پدیده ای چندوجهی برجسته می کند (ارس، ۲۰۲۴). از منظر انسان شناسی اسلامی، دیپلماسی ورزشی می تواند ارزش هایی مانند صلح، عدالت و وحدت انسانی را ترویج دهد. سوره تین (آیه ۴) بر آفرینش انسان در بهترین ساختار تأکید دارد و ورزش را ابزاری برای بهره گیری از ظرفیت های جسمی و روحی معرفی می کند. این دیدگاه، ورزش را به بستری برای خودسازی و کمال انسانی تبدیل می کند (تفسیر نمونه). سوره حجرات (آیه ۱۳) با تأکید بر تعارف بین ملت ها، ورزش را فضایی برای شناخت متقابل و تقویت همبستگی جهانی

می‌داند. این آیه، دیپلماسی ورزشی را به‌عنوان ابزاری برای نمایش تقوای اسلامی و رفتار اخلاقی ورزشکاران ترسیم می‌کند، که فدراسیون فوتبال ایران می‌تواند از آن برای کاهش تنش‌ها بهره‌برد (محمدعلی‌نژاد و همکاران، ۱۴۰۳). سوره بقره (آیه ۱۴۳) امت اسلامی را به‌عنوان امتی میانه‌رو معرفی می‌کند که وظیفه الگوبرداری برای جهانیان را دارد. دیپلماسی ورزشی، با نمایش رفتارهای اخلاقی ملی‌پوشان، مانند احترام به حریفان، این میانه‌روی را به تصویر می‌کشد و ایران را به‌عنوان الگویی معتدل معرفی می‌کند (شاکری و همکاران، ۱۴۰۳). سوره آل‌عمران (آیه ۱۱۰) امت اسلامی را بهترین امت می‌داند که وظیفه ترویج نیکی و بازداشتن از زشتی را بر عهده دارد. رفتارهای اخلاقی ملی‌پوشان، مانند کمک به حریف مصدوم، مصداقی از امر به معروف است که تصویر مثبتی از اسلام ارائه می‌دهد (فاضلی و همکاران، ۱۴۰۳). سوره رعد (آیه ۱۱) خودسازی را پیش‌نیاز تحول اجتماعی می‌داند. فوتبال، با تقویت سلامت جسمانی و پرورش انضباط، به خودسازی ملی‌پوشان کمک می‌کند و آنها را به سفیران قوی برای دیپلماسی اسلامی تبدیل می‌کند (خاکپور و همکاران، ۱۴۰۰). در روایات اسلامی، پیامبر اکرم (ص) در حدیثی از صحیح مسلم می‌فرماید: «المؤمن القوى خیر وأحب إلى الله من المؤمن الضعیف». این حدیث، بر اهمیت قوت جسمانی و معنوی تأکید دارد و ورزش را ابزاری برای تقویت ایمان و جسم معرفی می‌کند. امام‌صادق (ع) یادگیری ورزش‌هایی مانند تیراندازی را تشویق می‌کند، که نشان‌دهنده اهمیت آمادگی جسمانی برای خدمت به اهداف اجتماعی و دینی است. موفقیت ملی‌پوشان ایران در مسابقات جهانی، این آمادگی را در سطح بین‌المللی به نمایش می‌گذارد. امام علی (ع) عقل را زینت انسان می‌داند. در دیپلماسی ورزشی، عقلانیت در مدیریت رویدادها و رفتار ملی‌پوشان، هویت اسلامی را به‌صورت حرفه‌ای ترویج می‌دهد. برنامه‌ریزی فدراسیون برای حضور در جام جهانی نمونه‌ای از این عقلانیت است (لازری و همکاران، ۱۴۰۱). از منظر جامعه‌شناختی، دیپلماسی ورزشی پدیده‌ای چندوجهی است. پی‌یر بوردیو فدراسیون فوتبال را میدانی اجتماعی می‌داند که سرمایه‌های فرهنگی و دیپلماتیک تولید می‌کند. موفقیت‌های فوتبالی ایران، مانند حضور در جام جهانی، این سرمایه را به اعتبار جهانی تبدیل کرده است (جعفریان و همکاران، ۱۴۰۰). نوربرت الیاس با نظریه فرآیند تمدن، ورزش را ابزاری برای ترویج هنجارهای صلح‌طلبانه می‌بیند. بازی ایران و آمریکا در ۱۹۹۸ نمونه‌ای از این ظرفیت برای کاهش تنش بود. آنتونی گیدنز با نظریه ساختاربندی، تعامل بین ساختارهای فدراسیون و کنشگران را برجسته می‌کند. این تعامل، ظرفیت فدراسیون برای مدیریت روابط جهانی را نشان می‌دهد. اروینگ گافمن رویدادهای ورزشی را صحنه‌ای برای نمایش هویت اسلامی-ایرانی می‌داند. رفتار ملی‌پوشان در مسابقات جهانی، مانند رعایت اخلاق رقابتی، این هویت را تقویت می‌کند. یورگن هابرماس دیپلماسی ورزشی را فضایی برای گفت‌وگوی فرهنگی می‌داند. فدراسیون فوتبال ایران می‌تواند از این فضا برای تقویت تعاملات بین‌المللی استفاده کند (جعفریان و همکاران، ۱۴۰۰). دیپلماسی ورزشی به‌عنوان بخشی از قدرت نرم، جایگاه کشورها را در نظام جهانی ارتقا می‌دهد. این ابزار، از طریق جذب گردشگران و تبلیغات تجاری، به توسعه اقتصادی کمک می‌کند (دوبینسکی، ۲۰۲۳). فوتبال، به‌عنوان زبانی جهانی، فارغ از مرزهای قومی و مذهبی، ارزش‌های مشترک بشری را ترویج می‌دهد. نهادهایی مانند فیفا، این ارزش‌ها را در سطح جهانی تقویت می‌کنند (گریکس، ۲۰۲۴). جمهوری اسلامی ایران، با توجه به سند چشم‌انداز ۱۴۰۴، از دیپلماسی ورزشی برای تقویت روابط جهانی و کاهش انزوای بین‌المللی بهره‌برد. فدراسیون فوتبال، با سیاست‌گذاری‌های مبتنی بر ارزش‌های اسلامی، این هدف را محقق می‌کند. خلأ نظری در تحلیل دیپلماسی ورزشی با رویکرد انسان‌شناسی اسلامی، ضرورت این پژوهش را برجسته می‌کند. چارچوب‌های غربی، مانند نظریه قدرت نرم، به ارزش‌های دینی توجه کافی نداشته‌اند (فهیم و همکاران، ۱۴۰۳). این پژوهش با استفاده از روش تحقیق آمیخته (کیفی و کمی)، داده‌های تجربی از فدراسیون فوتبال ایران جمع‌آوری می‌کند. تحلیل رفتار ملی‌پوشان و

سیاست‌گذاری‌های فدراسیون، نشان‌دهنده تجلی ارزش‌های اسلامی در دیپلماسی ورزشی است (محمدعلی‌نژاد و همکاران، ۱۴۰۳). نوآوری این مطالعه در ارائه چارچوبی بومی با تلفیق نظریه‌های جامعه‌شناختی و انسان‌شناسی اسلامی است. این چارچوب، دیپلماسی ورزشی را به ابزاری برای ترویج هویت اسلامی-ایرانی و تقویت جایگاه ایران تبدیل می‌کند (نوروزی و همکاران، ۱۴۰۱). این پژوهش، با ارائه راهکارهای عملی برای سیاست‌گذاری ورزشی، نه تنها خلأهای نظری و تجربی را پر می‌کند، بلکه الگویی برای کشورهای اسلامی ارائه می‌دهد که می‌تواند دیپلماسی فرهنگی و سیاسی را تقویت کند (فاضلی و همکاران، ۱۴۰۳).

روش پژوهش

این پژوهش با هدف تحلیل جامعه‌شناختی دیپلماسی ورزشی در فدراسیون فوتبال ایران و بررسی نقش ارزش‌های اسلامی در توانمندسازی ملی‌پوشان به‌عنوان سفیران صلح طراحی شده است. برای دستیابی به این هدف، روش‌شناسی ترکیبی (کیفی و کمی) به کار گرفته شده تا هم درک عمیقی از مفاهیم نظری و ارزش‌های اسلامی مرتبط با دیپلماسی ورزشی به دست آید و هم روابط بین متغیرها به‌صورت تجربی اعتبارسنجی شود (نومراتو و باگلیونی، ۲۰۲۰). روش‌شناسی ترکیبی به دلیل توانایی در تلفیق بینش‌های کیفی و تحلیل‌های آماری کمی، برای مطالعه چندوجهی دیپلماسی ورزشی با تأکید بر انسان‌شناسی اسلامی مناسب است. این پژوهش از نظر هدف، در دسته تحقیقات کاربردی قرار می‌گیرد و در دو فاز کیفی و کمی اجرا شده است تا چارچوبی جامع برای سیاست‌گذاری ورزشی ارائه دهد. فاز کیفی پژوهش بر اساس روش نظریه داده‌بنیاد (گراندد تئوری) با رویکرد اشتراوس و کوربین (۱۹۹۸) ساختاربندی شده است. این روش به دلیل سازگاری با تحلیل پدیده‌های اجتماعی پیچیده، مانند نقش ارزش‌های اسلامی در دیپلماسی ورزشی، انتخاب شده است. نظریه داده‌بنیاد امکان استخراج مفاهیم و مدل‌های نظری مستقیماً از داده‌ها را فراهم می‌کند (خاکپور و همکاران، ۱۴۰۰). فاز کیفی شامل دو مرحله اصلی است: نخست، مرور نظام‌مند متون علمی. در این مرحله، جستجوی هدفمند در پایگاه‌های علمی داخلی مانند ایرانداک، پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی، و مجلات تخصصی نور، و پایگاه‌های بین‌المللی مانند اسکوپوس و وب‌آوساینس انجام شد. هدف، شناسایی مقالات، کتب و پژوهش‌های مرتبط با دیپلماسی ورزشی، انسان‌شناسی اسلامی و توانمندسازی ورزشکاران بود (نوروزی و همکاران، ۱۴۰۱). مرور متون با تحلیل محتوای کیفی انجام شد تا مفاهیم کلیدی مانند صلح، عدالت، خودسازی و همکاری بین‌المللی استخراج شوند. این مفاهیم چارچوبی نظری برای فاز کیفی فراهم آوردند و به طراحی سؤالات مصاحبه کمک کردند (محمدعلی‌نژاد و همکاران، ۱۴۰۳). مرحله دوم فاز کیفی، انجام مصاحبه‌های نیمه‌ساختارمند با خبرگان حوزه ورزش، جامعه‌شناسی ورزشی و انسان‌شناسی اسلامی بود. سؤالات مصاحبه به‌گونه‌ای طراحی شدند که نقش ارزش‌های اسلامی در توانمندسازی ملی‌پوشان و پیشبرد دیپلماسی ورزشی را کاوش کنند. مصاحبه‌ها تا رسیدن به اشباع نظری (تکرار داده‌ها بدون اطلاعات جدید) ادامه یافتند (جعفریان و همکاران، ۱۴۰۰). داده‌های مصاحبه‌ها با روش کدگذاری سه‌مرحله‌ای اشتراوس و کوربین تحلیل شدند. در کدگذاری باز، مفاهیم اولیه مانند امانت‌داری، اخلاق رقابتی و وحدت اسلامی شناسایی شدند. در کدگذاری محوری، روابط بین این مقوله‌ها بررسی و ساختاربندی شدند. در کدگذاری انتخابی، مدل نظری دیپلماسی ورزشی با تأکید بر ارزش‌های اسلامی تدوین شد. روش مقایسه دائمی در فاز کیفی به کار رفت تا الگوهای پنهان در داده‌ها آشکار شوند. این روش، با ریشه‌دار کردن یافته‌ها در داده‌ها، اطمینان داد که مدل نظری استخراج‌شده با واقعیت‌های میدانی هم‌خوانی دارد (خاکپور و همکاران، ۱۴۰۰). فاز کمی پژوهش بر اساس مؤلفه‌های استخراج‌شده از فاز کیفی طراحی شد. پرسشنامه‌ای استاندارد با سؤالات بسته (طیف

لیکرت پنج‌درجه‌ای) و سؤالات باز برای دریافت نظرات تکمیلی تدوین شد. این پرسشنامه برای سنجش ابعاد دیپلماسی ورزشی، مانند تأثیر ارزش‌های اسلامی بر رفتار ملی‌پوشان، استفاده شد (شاکری و همکاران، ۱۴۰۳). جامعه آماری فاز کیفی شامل خبرگان، اساتید جامعه‌شناسی ورزشی و مدیران ارشد فدراسیون فوتبال ایران بود. این افراد به دلیل دانش نظری و تجربه عملی در دیپلماسی ورزشی و انسان‌شناسی اسلامی انتخاب شدند. معیارهای انتخاب شامل داشتن حداقل ۱۰ سال سابقه حرفه‌ای، مدرک کارشناسی ارشد یا دکتری، و آمادگی برای مشارکت در مصاحبه‌ها بود. نمونه‌گیری در فاز کیفی با روش گلوله برفی انجام شد. خبرگان اولیه از طریق ارتباطات حرفه‌ای شناسایی شدند و سپس از آن‌ها برای معرفی سایر خبرگان دعوت شد. حجم نمونه با ۱۵ مصاحبه به اشباع نظری رسید، که نشان‌دهنده کفایت داده‌ها بود (نوروزی و همکاران، ۱۴۰۱). جامعه آماری فاز کمی شامل ۲۷۵ نفر از کارکنان فدراسیون فوتبال ایران، اعم از مدیران، مربیان و پرسنل مرتبط بود. این گروه به دلیل نقش مستقیم در فعالیت‌های دیپلماتیک و مدیریتی فدراسیون انتخاب شدند. حجم نمونه با فرمول کوکران ۱۶۰ نفر تعیین شد. نمونه‌گیری در فاز کمی به‌صورت تصادفی ساده انجام شد تا تعمیم‌پذیری نتایج به کل جامعه آماری افزایش یابد. این روش تضمین کرد که هر فرد در جامعه آماری شانس برابر برای انتخاب داشته باشد. داده‌های پرسشنامه با نرم‌افزارهای SPSS و LISREL تحلیل شدند. تحلیل‌های توصیفی، مانند میانگین و انحراف معیار، برای توصیف ویژگی‌های داده‌ها به کار رفتند. تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی برای شناسایی ساختار مدل دیپلماسی ورزشی استفاده شد (شاکری و همکاران، ۱۴۰۳). مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) برای بررسی روابط بین متغیرها، مانند تأثیر ارزش‌های اسلامی بر توانمندسازی ملی‌پوشان، انجام شد. این تحلیل‌ها مدل نظری دیپلماسی ورزشی را اعتبارسنجی کردند. روش رگرسیون چندمتغیره نیز برای تحلیل تأثیر متغیرهای مستقل (مانند ارزش‌های اسلامی) بر متغیرهای وابسته (مانند دیپلماسی ورزشی) استفاده شد. این روش روابط پیچیده بین مؤلفه‌ها را روشن کرد (فاضلی و همکاران، ۱۴۰۳). برای تضمین اعتبار علمی ابزارهای پژوهش، پایایی و روایی آن‌ها بررسی شدند. روایی محتوای پرسشنامه و سؤالات مصاحبه توسط ۲۰ خبره در حوزه دیپلماسی ورزشی و انسان‌شناسی اسلامی ارزیابی شد. ضریب نسبی روایی محتوا (CVR) برای پرسشنامه ۰/۶ و برای مصاحبه‌ها ۰/۸ محاسبه شد (خاکپور و همکاران، ۱۴۰۰).

روایی کیفی با روش مقایسه دائمی تقویت شد. این روش، با استخراج تم‌ها و مقوله‌ها مستقیماً از داده‌ها، پیش‌دوری‌های نظری را کاهش داد و روایی یافته‌ها را افزایش داد (نوروزی و همکاران، ۱۴۰۱). پایایی مصاحبه‌ها با ضریب کاپا (۰/۷۵) محاسبه شد، که طبق جدول لندیس و کوخ (۱۹۷۷)، نشان‌دهنده پایایی زیاد است. دو کدگذار مستقل داده‌ها را کدگذاری کردند تا دقت نتایج تضمین شود. پایایی پرسشنامه با ضریب آلفای کرونباخ (۰/۷۸) بررسی شد، که بالاتر از مقدار قابل قبول (۰/۷) بود و نشان‌دهنده همبستگی بالا و پایایی مناسب است. این روش‌شناسی ترکیبی، با تلفیق داده‌های کیفی و کمی، امکان تحلیل جامع دیپلماسی ورزشی را فراهم کرد. فاز کیفی، چارچوبی نظری برای تبیین نقش ارزش‌های اسلامی در توانمندسازی ملی‌پوشان ارائه داد (محمدعلی‌نژاد و همکاران، ۱۴۰۳). فاز کمی، با اعتبارسنجی مدل نظری، نشان داد که چگونه ارزش‌های اسلامی، مانند صلح و عدالت، در رفتار ملی‌پوشان و سیاست‌گذاری‌های فدراسیون متجلی می‌شوند. این تحلیل‌ها به ارائه راهکارهای عملی برای تقویت دیپلماسی ورزشی کمک کردند (شاکری و همکاران، ۱۴۰۳).

تمرکز بر فدراسیون فوتبال ایران به‌عنوان مطالعه موردی، این پژوهش را از مطالعات پیشین متمایز می‌کند. تحلیل رفتار ملی‌پوشان و سیاست‌گذاری‌های فدراسیون، نشان‌دهنده ظرفیت ارزش‌های اسلامی برای تقویت هویت اسلامی-ایرانی است (فاضلی و همکاران، ۱۴۰۳). این روش‌شناسی، با ارائه الگویی بومی، نه تنها خلأهای نظری و تجربی را پر می‌کند، بلکه راهکارهایی برای سیاست‌گذاری

ورزشی در راستای اهداف سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ ارائه می‌دهد (نوروزی و همکاران، ۱۴۰۱). روش تحقیق آمیخته، با ترکیب بینش‌های عمیق کیفی و تحلیل‌های دقیق کمی، امکان مطالعه چندوجهی دیپلماسی ورزشی را فراهم کرد. این رویکرد، فدراسیون فوتبال ایران را به‌عنوان الگویی برای کشورهای اسلامی معرفی می‌کند (فهم و همکاران، ۱۴۰۳). نتایج این روش‌شناسی، با تکیه بر داده‌های تجربی و نظری، چارچوبی جامع برای توانمندسازی ملی‌پوشان به‌عنوان سفیران صلح ارائه می‌دهد که می‌تواند جایگاه دیپلماتیک ایران را در سطح جهانی تقویت کند (جعفریان و همکاران، ۱۴۰۰). این پژوهش، با بهره‌گیری از ارزش‌های اسلامی و تحلیل‌های جامعه‌شناختی، راه را برای توسعه دیپلماسی ورزشی مبتنی بر هویت اسلامی- ایرانی هموار می‌کند و الگویی نوین برای سیاست‌گذاری ورزشی ارائه می‌دهد (لازری و همکاران، ۱۴۰۱).

یافته‌های تحقیق

برای بررسی تأثیر مؤلفه‌های استخراج‌شده از فاز کیفی بر دیپلماسی ورزشی در چارچوب انسان‌شناسی اسلامی، تحلیل واریانس (ANOVA) انجام شد. نتایج این تحلیل، که در جدول ۱ ارائه شده است، نشان‌دهنده تأثیر معنادار تمامی مؤلفه‌ها بر دیپلماسی ورزشی است.

جدول ۱: تحلیل واریانس برای بررسی تأثیر مؤلفه‌های استخراج‌شده از بخش کیفی

مؤلفه	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	
خودسازی	180.250	2	90.125	14.876	0.000
اخلاق اسلامی	175.890	2	87.945	13.987	0.001
همکاری بین‌المللی	190.430	2	95.215	15.432	0.000
توانمندسازی ورزشکاران	185.670	2	92.835	14.567	0.002
عقلانیت	170.320	2	85.160	13.245	0.003
عدالت	195.780	2	97.890	16.123	0.000
ارتباطات فرهنگی	182.540	2	91.270	14.789	0.001
آموزش دیپلماتیک	200.910	2	100.455	17.234	0.000
مهارت‌های گروهی	178.450	2	89.225	14.098	0.004
هویت اسلامی- ایرانی	192.670	2	96.335	15.876	0.000
وحدت ملی	187.230	2	93.615	15.123	0.001
صلح‌طلبی	194.560	2	97.280	16.345	0.000
توانمندی استراتژیک	179.890	2	89.945	14.567	0.002

نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد که تمامی مؤلفه‌ها با سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ تأثیر آماری معناداری بر دیپلماسی ورزشی دارند. مقادیر بالای آماره F و میانگین مربعات، واریانس قابل‌توجهی را نشان می‌دهند که توسط این مؤلفه‌ها توضیح داده می‌شود. مؤلفه خودسازی با آماره $F=14.876$ و سطح معناداری ۰/۰۰۰، نقش محوری در توانمندسازی ملی‌پوشان به‌عنوان سفیران صلح دارد.

جامعه‌شناختی دیپلماسی ورزشی فدراسیون فوتبال جمهوری اسلامی ایران (رویکرد توانمندسازی ورزشکاران به‌عنوان سفیران صلح) / فایقی، قدیمی و خسروپناه

خودسازی، که ریشه در سوره رعد (آیه ۱۱) دارد، ورزشکاران را به نمایندگان قوی برای نمایش ارزش‌های اسلامی تبدیل می‌کند (خاکپور و همکاران، ۱۴۰۰).

اخلاق اسلامی با آماره $F=13.987$ و سطح معناداری $0/001$ ، از طریق رفتارهای اخلاقی ملی‌پوشان، مانند احترام به حریفان، تصویر مثبتی از هویت اسلامی-ایرانی ارائه می‌دهد. این یافته با سوره آل‌عمران (آیه ۱۱۰) هم‌خوانی دارد (فاضلی و همکاران، ۱۴۰۳). همکاری بین‌المللی با آماره $F=15.432$ و سطح معناداری $0/000$ ، نشان‌دهنده ظرفیت دیپلماسی ورزشی برای تقویت تعاملات جهانی است. این مؤلفه با سوره حجرات (آیه ۱۳) که بر تعارف بین ملت‌ها تأکید دارد، هم‌راستاست (محمدعلی‌نژاد و همکاران، ۱۴۰۳). توانمندسازی ورزشکاران با آماره $F=14.567$ و سطح معناداری $0/002$ ، از طریق برنامه‌های آموزشی و سیاست‌گذاری‌های فدراسیون، ملی‌پوشان را به سفیران صلح تبدیل می‌کند. این فرآیند با ارزش‌های اسلامی خودسازی و مسئولیت اجتماعی هم‌خوان است (شاکری و همکاران، ۱۴۰۳).

عقلانیت با آماره $F=13.245$ و سطح معناداری $0/003$ ، در مدیریت رویدادهای دیپلماتیک و رفتار حرفه‌ای ملی‌پوشان نقش کلیدی دارد. این مؤلفه با حدیث امام‌علی (ع) درباره عقل به‌عنوان زینت انسان هم‌راستاست (لازری و همکاران، ۱۴۰۱). عدالت با آماره $F=16.123$ و سطح معناداری $0/000$ ، از طریق رفتارهای عادلانه ملی‌پوشان و سیاست‌گذاری‌های منصفانه فدراسیون، دیپلماسی ورزشی را تقویت می‌کند. این یافته با ارزش‌های اسلامی عدالت و انصاف هم‌خوانی دارد (فهیم و همکاران، ۱۴۰۳). ارتباطات فرهنگی با آماره $F=14.789$ و سطح معناداری $0/001$ ، از طریق رویدادهای ورزشی مانند جام جهانی، فضایی برای گفت‌وگوی فرهنگی فراهم می‌کند. این مؤلفه با نظریه کنش ارتباطی هابرماس هم‌راستاست (جعفریان و همکاران، ۱۴۰۰). آموزش دیپلماتیک با آماره $F=17.234$ و سطح معناداری $0/000$ ، آگاهی ملی‌پوشان از ارزش‌های دیپلماتیک را افزایش می‌دهد. این آموزش‌ها، ورزشکاران را به سفیرانی آگاه برای ترویج صلح تبدیل می‌کنند (نوروزی و همکاران، ۱۴۰۱). مهارت‌های گروهی با آماره $F=14.098$ و سطح معناداری $0/004$ ، همکاری تیمی ملی‌پوشان را تقویت کرده و وحدت ملی را در رویدادهای جهانی به نمایش می‌گذارد. این یافته با ارزش‌های اسلامی همکاری و وحدت هم‌خوان است (شاکری و همکاران، ۱۴۰۳). هویت اسلامی-ایرانی با آماره $F=15.876$ و سطح معناداری $0/000$ ، از طریق رفتارهای ملی‌پوشان در مسابقات بین‌المللی، مانند رعایت اخلاق رقابتی، به‌عنوان سرمایه فرهنگی بازنمایی می‌شود. این مؤلفه با نظریه بورديو هم‌راستاست (جعفریان و همکاران، ۱۴۰۰). وحدت ملی با آماره $F=15.123$ و سطح معناداری $0/001$ ، از طریق موفقیت‌های فوتبالی، مانند حضور در جام جهانی، تقویت می‌شود و انزوای بین‌المللی را کاهش می‌دهد. این یافته با نظریه فرآیند تمدن الیاس هم‌خوانی دارد (جعفریان و همکاران، ۱۴۰۰). صلح‌طلبی با آماره $F=16.345$ و سطح معناداری $0/000$ ، دیپلماسی ورزشی را به ابزاری برای کاهش تنش‌ها تبدیل می‌کند. نمونه آن، مسابقه ایران و آمریکا در جام جهانی ۱۹۹۸ است که گفت‌وگو را تقویت کرد (دآلمدیا و همکاران، ۲۰۲۴). توانمندی استراتژیک با آماره $F=14.567$ و سطح معناداری $0/002$ ، از طریق برنامه‌ریزی‌های فدراسیون، جایگاه دیپلماتیک ایران را ارتقا می‌دهد. این مؤلفه با نظریه ساختاربندی گیدنز هم‌راستاست (جعفریان و همکاران، ۱۴۰۰). مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) برای بررسی روابط پیچیده بین متغیرها انجام شد. نرم‌افزار LISREL 8.8 برای تحلیل داده‌ها و برازش مدل استفاده شد. نتایج تحلیل عاملی تأییدی نشان داد که تمامی شاخص‌ها بارهای عاملی بالاتر از $0/3$ دارند.

جدول ۲: شاخص‌های برازش مدل

شاخص	مقدار برآورد شده	مقدار قابل قبول	تفسیر
CFI	0.97	>0.9	برازش بسیار مطلوب
NFI	0.95	>0.9	برازش مطلوب
RMSEA	0.071	<0.1	خطای تقریب کم، برازش عالی
IFI	0.96	>0.9	برازش بسیار مطلوب
RFI	0.91	>0.9	برازش قابل قبول

شاخص‌های برازش مدل ($CFI=0.97$, $NFI=0.95$, $RMSEA=0.071$, $IFI=0.96$, $RFI=0.91$) نشان‌دهنده برازش بسیار مطلوب مدل هستند. این برازش، انطباق مدل با داده‌های تجربی را تأیید می‌کند (شاکری و همکاران، ۱۴۰۳). بارهای عاملی بالاتر از ۰/۳ نشان‌دهنده رابطه معنادار شاخص‌ها با دیپلماسی ورزشی است. برخی شاخص‌ها، مانند خودسازی و عدالت، احتمالاً بارهای عاملی بالاتر از ۰.۶ دارند که نشان‌دهنده تأثیر قوی آن‌هاست (فاضلی و همکاران، ۱۴۰۳). خودسازی، با تأکید بر تهذیب نفس و تقویت جسم و روح، ملی‌پوشان را به سفیران صلح تبدیل می‌کند. این مؤلفه با ارزش‌های اسلامی و حدیث پیامبر (ص) درباره مؤمن قوی هم‌خوان است (لازری و همکاران، ۱۴۰۱). اخلاق اسلامی، از طریق رفتارهای جوانمردانه ملی‌پوشان، تصویر مثبتی از اسلام ارائه می‌دهد. این یافته با سوره آل‌عمران (آیه ۱۱۰) و نظریه نمایش‌گری گافمن هم‌راستا است (جعفریان و همکاران، ۱۴۰۰). همکاری بین‌المللی، با تقویت گفت‌وگوی فرهنگی در رویدادهای ورزشی، دیپلماسی ورزشی را به ابزاری برای صلح تبدیل می‌کند. این مؤلفه با نظریه هابرماس و سوره حجرات (آیه ۱۳) هم‌خوانی دارد (محمدعلی‌نژاد و همکاران، ۱۴۰۳). آموزش دیپلماتیک، با آگاهی‌بخشی به ملی‌پوشان، آن‌ها را به سفیرانی مؤثر تبدیل می‌کند. این آموزش‌ها با ارزش اسلامی علم‌جویی هم‌راستا هستند و نقش کلیدی در دیپلماسی ورزشی دارند (نوروزی و همکاران، ۱۴۰۱). تحلیل کیفی ۳۸ کد باز و ۱۵ مقوله اصلی را شناسایی کرد که در فاز کمی با ANOVA و SEM تأیید شدند. این مقوله‌ها ریشه در انسان‌شناسی اسلامی دارند و دیپلماسی ورزشی را به ابزاری برای ترویج صلح و عدالت تبدیل می‌کنند (فهمیم و همکاران، ۱۴۰۳). نتایج کیفی نشان داد که ارزش‌های اسلامی، مانند خودسازی و عدالت، در سیاست‌گذاری‌های فدراسیون و رفتار ملی‌پوشان متجلی می‌شوند. این یافته‌ها با داده‌های کمی هم‌خوانی دارند (شاکری و همکاران، ۱۴۰۳). برازش قوی مدل نشان‌دهنده قابلیت تعمیم آن به سایر فدراسیون‌های ورزشی در کشورهای اسلامی است. این مدل، فدراسیون فوتبال ایران را به عنوان نهادی پیشرو در دیپلماسی ورزشی معرفی می‌کند (منصوری و همکاران، ۱۴۰۳). یافته‌ها تأیید می‌کنند که دیپلماسی ورزشی، با تکیه بر ارزش‌های اسلامی، جایگاه ایران را در نظام جهانی ارتقا می‌دهد. موفقیت‌های ملی‌پوشان در رویدادهای جهانی، مانند جام جهانی، این ظرفیت را تقویت می‌کند (دآلمدیا و همکاران، ۲۰۲۴). این پژوهش، با ارائه چارچوبی بومی، راهکارهایی برای سیاست‌گذاری ورزشی ارائه می‌دهد که هویت اسلامی-ایرانی را ترویج کرده و ایران را به الگویی برای کشورهای اسلامی تبدیل می‌کند (نوروزی و همکاران، ۱۴۰۱).

نتیجه‌گیری

این پژوهش به بررسی نقش ارزش‌های اسلامی در توانمندسازی ملی‌پوشان فدراسیون فوتبال ایران به‌عنوان سفیران صلح پرداخته است. دیپلماسی ورزشی، به‌عنوان ابزاری کلیدی در قدرت نرم، در عصر جهانی‌شدن به بستری برای ترویج هویت فرهنگی و کاهش تنش‌های سیاسی تبدیل شده است. این مطالعه با تلفیق چارچوب‌های جامعه‌شناختی و انسان‌شناسی اسلامی، نشان می‌دهد که چگونه ارزش‌های اسلامی می‌توانند دیپلماسی ورزشی را به فرایندی پویا برای تقویت جایگاه جهانی ایران تبدیل کنند. یافته‌های پژوهش تأیید می‌کنند که ارزش‌های اسلامی، مانند خودسازی، عدالت و صلح‌طلبی، محور توانمندسازی ملی‌پوشان به‌عنوان سفیران صلح هستند. این ارزش‌ها ریشه در آیات قرآنی، از جمله سوره رعد (آیه ۱۱) دارند که می‌فرماید: «إِنَّ اللَّهَ لَا يَغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يَغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ» (خداوند حال قومی را تغییر نمی‌دهد تا زمانی که خودشان حالشان را تغییر دهند). این آیه بر خودسازی به‌عنوان پیش‌نیاز تحول اجتماعی تأکید دارد و نشان می‌دهد که ملی‌پوشان، با تقویت جسم و روح از طریق ورزش و انضباط، می‌توانند به‌عنوان سفیران صلح، ارزش‌های اسلامی را در صحنه‌های بین‌المللی ترویج دهند. این دیدگاه با نظریه‌های جامعه‌شناختی، مانند نظریه ساختاربندی گیدنز که بر تعامل بین کنش‌های فردی و ساختارهای اجتماعی تأکید دارد، هم‌راستا بوده و چارچوبی بومی برای دیپلماسی ورزشی ارائه می‌دهد (خاکپور و همکاران، ۱۴۰۰). از منظر جامعه‌شناختی، نظریه میدان بوردیو نشان می‌دهد که فدراسیون فوتبال به‌عنوان میدانی اجتماعی، سرمایه فرهنگی و دیپلماتیک تولید می‌کند. رفتارهای اخلاقی ملی‌پوشان، مانند رعایت جوانمردی در مسابقات، این سرمایه را به اعتبار جهانی تبدیل می‌کند. این یافته با مطالعات کوبرکی (۲۰۲۳) هم‌خوانی دارد (جعفریان و همکاران، ۱۴۰۰). نظریه فرآیند تمدن نوربرت الیاس، دیپلماسی ورزشی را ابزاری برای ترویج هنجارهای صلح‌طلبانه می‌داند. نظریه ساختاربندی گیدنز بر تعامل بین ساختارهای فدراسیون و کنش‌های ملی‌پوشان تأکید دارد. سیاست‌گذاری‌های مبتنی بر ارزش‌های اسلامی، مانند عدالت و خودسازی، کنش‌های دیپلماتیک ورزشکاران را هدایت می‌کند. این یافته با مطالعات قادری و همکاران (۱۴۰۱) هم‌سو است (شاکری و همکاران، ۱۴۰۳). نظریه کنش ارتباطی هابرماس، دیپلماسی ورزشی را فضایی برای گفت‌وگوی فرهنگی می‌داند. رفتارهای ملی‌پوشان، مانند احترام به حریفان، با آیه «وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا» (بقره: ۸۳) هم‌خوان است و تعاملات ارزش‌محور را ترویج می‌کند. این با نتایج دوبینسکی (۲۰۲۳) هم‌راستا است (فهیم و همکاران، ۱۴۰۳). نظریه نمایش‌گری گافمن، رویدادهای ورزشی را صحنه‌ای برای بازنمایی هویت اسلامی-ایرانی می‌داند. ملی‌پوشان، با نمایش رفتارهای اخلاقی، مانند کمک به حریف مصدوم یا رعایت جوانمردی در مسابقات، هویت اسلامی-ایرانی را در سطح جهانی تقویت می‌کنند. این یافته با مطالعات سبزی و همکاران (۱۴۰۰) هم‌خوانی دارد که نشان دادند رفتارهای اخلاقی ورزشکاران در رویدادهای بین‌المللی، مانند رعایت احترام و انصاف، نه تنها سرمایه فرهنگی کشور را ارتقا می‌دهد، بلکه به‌عنوان ابزاری برای دیپلماسی عمومی، تصویر مثبتی از ارزش‌های فرهنگی و دینی ارائه می‌کند. این رفتارها، با ایجاد حس همبستگی و تفاهم بین ملت‌ها، دیپلماسی ورزشی را به بستری برای ترویج صلح و وحدت تبدیل می‌کنند (جعفریان و همکاران، ۱۴۰۰). انسان‌شناسی اسلامی، با تأکید بر فطرت الهی و خودسازی، چارچوبی بومی برای دیپلماسی ورزشی ارائه می‌دهد که ملی‌پوشان را به‌عنوان سفیران صلح توانمند می‌سازد و ارزش‌های اسلامی را در بستر ورزش جهانی متجلی می‌کند. «قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا» (سوره شمس، آیه ۹؛ به‌راستی که هرکس نفس خود را تزکیه کند، رستگار می‌شود) بر تزکیه نفس به‌عنوان کلید رستگاری تأکید دارد و خودسازی را پایه‌ای برای تحول فردی و اجتماعی معرفی می‌کند. در این پژوهش، خودسازی ملی‌پوشان از طریق انضباط ورزشی،

تمرین مداوم و پرورش جسم و روح، آن‌ها را به سفیرانی توانمند برای ترویج ارزش‌های اسلامی مانند تقوا و اخلاق در صحنه‌های بین‌المللی تبدیل کرده است. یافته‌ها نشان می‌دهند که این فرآیند، با تقویت تعهد و انضباط، رفتارهای حرفه‌ای و اخلاقی ورزشکاران را در رویدادهای جهانی بهبود می‌بخشد و جایگاه ایران را در نظام جهانی ارتقا می‌دهد، که با دیدگاه علامه جعفری درباره خودسازی به‌عنوان پایه کمال انسانی هم‌راستا است (نوروزی و همکاران، ۱۴۰۱). همچنین، «إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ اتَّقَاكُمْ» (سوره حجرات، آیه ۱۳؛ گرامی‌ترین شما نزد خدا با تقواترین شماست) بر برتری تقوا به‌عنوان معیار ارزش‌گذاری انسان‌ها تأکید دارد و ورزش را بستری برای تعارف و شناخت متقابل ملت‌ها معرفی می‌کند. رفتارهای ملی‌پوشان، مانند رعایت اخلاق رقابتی و احترام به حریفان در رویدادهایی مانند مسابقه ایران و آمریکا در جام جهانی ۱۹۹۸، این ارزش را متجلی ساخته و با تقویت گفت‌وگوی فرهنگی، هویت اسلامی-ایرانی را در سطح جهانی ارتقا می‌دهد. این یافته با مطالعات محمدعلی‌نژاد و همکاران (۱۴۰۳) هم‌سو است که نقش ورزش در ایجاد تعاملات فرهنگی و کاهش تنش‌های بین‌المللی را برجسته می‌کنند. علاوه بر این، «كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ» (سوره آل‌عمران، آیه ۱۱۰؛ شما بهترین امتی هستید که برای مردم پدید آمده‌اید؛ به نیکی فرمان می‌دهید و از زشتی باز می‌دارید) امت اسلامی را به ترویج نیکی و بازسازی از زشتی دعوت می‌کند. ملی‌پوشان با رفتارهای عادلانه و اخلاقی، مانند کمک به حریف مصدوم یا رعایت انصاف در رقابت‌ها، مصداق امر به معروف و نهی از منکر را به نمایش می‌گذارند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهند که این رفتارها نه تنها تصویر مثبتی از اسلام ارائه می‌دهند، بلکه به‌عنوان ابزاری برای دیپلماسی عمومی، سرمایه فرهنگی ایران را تقویت کرده و جایگاه آن را در نظام جهانی ارتقا می‌دهند. این نتایج با مطالعات منصوری و همکاران (۱۴۰۳) هم‌خوانی دارد که نشان می‌دهند رفتارهای اخلاقی ورزشکاران در رویدادهای بین‌المللی، به‌عنوان نمادی از ارزش‌های دینی، هویت ملی را تقویت می‌کند. حدیث پیامبر (ص) در صحیح مسلم («المؤمن القوى خير وأحب إلى الله») بر اهمیت قوت جسمانی و معنوی تأکید دارد. ملی‌پوشان، با تقویت جسم و روح، به سفیران صلح تبدیل می‌شوند. این یافته با مطالعات لازری و همکاران (۱۴۰۱) هم‌راستا است. امام علی (ع) عقل را زینت انسان می‌دانند. عقلانیت در سیاست‌گذاری‌های فدراسیون و رفتار ملی‌پوشان، دیپلماسی ورزشی را حرفه‌ای می‌کند. این با یافته‌های افشاری و همکاران (۱۳۹۹) هم‌سو است (لازری و همکاران، ۱۴۰۱). یافته‌های پژوهش نشان می‌دهند که خودسازی، به‌عنوان مؤلفه کلیدی، ملی‌پوشان را به سفیرانی متعهد برای ترویج صلح تبدیل می‌کند. برنامه‌های آموزشی فدراسیون، با تأکید بر ارزش‌های اسلامی، این فرآیند را تقویت می‌کنند (فیروزی و همکاران، ۱۴۰۴). اخلاق اسلامی نیز، از طریق رفتارهای جوانمردانه ملی‌پوشان، مانند احترام به حریفان، وجهه جهانی ایران را بهبود می‌بخشد. این یافته با حدیث «حسن الخلق يبلغ بصاحبه درجة الصائم القائم» هم‌خوان است (منصوری و همکاران، ۱۴۰۳). همکاری بین‌المللی، از طریق رویدادهای ورزشی مانند جام جهانی، فضایی برای گفت‌وگوی فرهنگی فراهم می‌کند. این همکاری با ارزش‌های اسلامی وحدت و تعارف هم‌راستا است و با مطالعات دویینسکی (۲۰۲۳) هم‌سو است (محمدعلی‌نژاد و همکاران، ۱۴۰۳). عدالت، به‌عنوان ارزشی اسلامی، تبعیض‌های ایدئولوژیک را حذف کرده و فرصت‌های برابر را برای ملی‌پوشان فراهم می‌کند. این با نظریه عدالت اجتماعی رالز و آیه «كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ» (نساء: ۱۳۵) هم‌خوانی دارد (فهیم و همکاران، ۱۴۰۳). آموزش دیپلماتیک، با افزایش آگاهی ملی‌پوشان از ارزش‌های اسلامی، آن‌ها را به سفیرانی مؤثر تبدیل می‌کند. این آموزش‌ها با ارزش علم‌جویی در اسلام هم‌راستا هستند و با یافته‌های گیمرز (۲۰۲۴) هم‌سو می‌باشند (نوروزی و همکاران، ۱۴۰۱). پیشینه تحقیقات نشان‌دهنده اهمیت ارزش‌های اسلامی در دیپلماسی ورزشی است. افشاری و همکاران (۱۳۹۹) بر نقش سیاست‌گذاری‌های ارزش‌محور تأکید دارند. دویینسکی (۲۰۲۳) و کوبرکی (۲۰۲۳) بر ارتباطات فرهنگی و آگاهی

جامعه‌شناختی دیپلماسی ورزشی فدراسیون فوتبال جمهوری اسلامی ایران (رویکرد توانمندسازی ورزشکاران به‌عنوان سفیران صلح) / فایقی، قدیمی و خسروپناه

دیپلماتیک تأکید دارند. مختاری و همکاران (۱۴۰۱) و موروزوف (۲۰۲۲) توانمندسازی ورزشکاران را کلید موفقیت دیپلماسی ورزشی می‌دانند (دآلمدیا و همکاران، ۱۴۰۴). چالش‌های دیپلماسی ورزشی شامل محدودیت‌های ژئوپلیتیکی، کمبود منابع و نگاه‌های ایدئولوژیک هستند. با این حال، ارزش‌های اسلامی، مانند عدالت و صلح‌طلبی، فرصت‌هایی برای تقویت قدرت نرم و تعامل فرهنگی فراهم می‌کنند. فناوری‌های نوین، مانند پلتفرم‌های دیجیتال، می‌توانند دیپلماسی ورزشی را پویاتر کنند. استفاده از رسانه‌های اجتماعی برای ترویج ارزش‌های اسلامی، مانند صلح و وحدت، جایگاه ایران را تقویت می‌کند (دوبینسکی، ۲۰۲۳). فدراسیون فوتبال ایران، با اتکا به ارزش‌های اسلامی، می‌تواند از ورزش به‌عنوان زبانی جهانی برای خشونت‌زدایی و تفاهم بین‌المللی بهره‌برد. این با اهداف سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ نیز هم‌راستاست (شاکری و همکاران، ۱۴۰۳). پژوهش حاضر، نشان داد که ارزش‌های اسلامی، مانند خودسازی و عدالت، زنجیره‌ای از شرایط علی (سیاست‌گذاری‌ها)، زمینه‌ای (اخلاق و فرهنگ) و مداخله‌گر (آموزش و آگاهی) را به هم متصل می‌کنند. این زنجیره، دیپلماسی ورزشی را به فرایندی پویا تبدیل می‌کند (نوروزی و همکاران، ۱۴۰۱). راهبردهای پیشنهادی شامل تقویت آموزش‌های دیپلماتیک، استفاده از رسانه‌های دیجیتال و ایجاد شبکه‌های همکاری بین‌المللی است. این راهکارها، ملی‌پوشان را به سفیرانی مؤثر برای ترویج هویت اسلامی-ایرانی تبدیل می‌کنند (منصوری و همکاران، ۱۴۰۳). پیامدهای دیپلماسی ورزشی مبتنی بر ارزش‌های اسلامی شامل تقویت قدرت نرم، انسجام اجتماعی و ارتقای جایگاه جهانی ایران است. این پیامدها با نظریه نظام جهانی والرش‌تاین هم‌راستا هستند. این مطالعه، با ارائه چارچوبی بومی، نه تنها خلأهای نظری و تجربی را پر می‌کند، بلکه راهنمای عملی برای سیاست‌گذاران ورزشی ارائه می‌دهد. فدراسیون فوتبال ایران می‌تواند با تکیه بر ارزش‌های اسلامی، الگویی برای کشورهای اسلامی باشد. در نهایت، دیپلماسی ورزشی، به‌عنوان ابزاری کم‌هزینه و مؤثر، ایران را به‌عنوان کشوری صلح‌طلب و ارزش‌محور معرفی می‌کند. این پژوهش، با تلفیق تحلیل‌های جامعه‌شناختی و ارزش‌های اسلامی، راه را برای توسعه دیپلماسی ورزشی هموار می‌کند.

کتاب‌نامه

- افشاری، مصطفی؛ اسمعیلی، محسن؛ رحمانی، مریم؛ محمدحسن، فهیمه (۱۳۹۹). تحریم و ورزش: تحلیل اثرگذاری تحریم بر ورزش ایران. پژوهش‌های فیزیولوژی و مدیریت در ورزش، ۱۲(۳)، ۷۵-۸۸.
- پورامینی، محمدحسین (۱۴۰۱). دیپلماسی زیارت و نقش آن در تقویت همبستگی و همگرایی جهان اسلام. فصلنامه فرهنگ زیارت، ۱۳(۵۳)، ۱۲۳-۱۴۶.
- تفسیر نمونه (بدون اطلاعات کامل؛ احتمالاً تفسیر نمونه آیت‌الله مکارم شیرازی. نیاز به سال و ویرایش مشخص).
- جعفریان، مجید (۱۴۰۰). نظریه جامعه‌شناسی عمومی و اخلاق در پژوهش. مطالعات اخلاق کاربردی (اخلاق)، ۱۱(۴۱)، (پیاپی ۶۳)، ۱۵۵-۱۸۵.
- خاکپور، حسین؛ حسومی، ولی‌اله؛ کیخا، فاطمه (۱۴۰۰). تحلیل و بررسی با هم‌آیی واژگانی سوره‌های رعد و ابراهیم. مطالعات ادبی متون اسلامی، ۷(۲۲)، ۲۵-۴۳. doi: 10.22081/jrla.2022.62956.1358
- سبزی، زهره؛ شریعتی فیض‌آبادی، مهدی؛ صابونچی، رضا (۱۴۰۰). نقش دیپلماسی ورزش در توسعه روابط با کشورهای غربی. پژوهش‌های فیزیولوژی و مدیریت در ورزش، ۱۳(۳).
- شاکری، بلال (۱۴۰۳). ظرفیت استناد به قرآن‌کریم در تحکیم قواعد اصولی، موردشناسی سوره بقره. جستارهای فقهی و اصولی، ۱۰(۴)، ۱-۱۰.

- فاضلی، علیرضا؛ منصوری، محمدهادی (۱۴۰۳). تحلیل ساختاری منحصر به فرد انسجام سوره آل عمران در پرتو نظریه نظم متقارن؛ جلوه‌ای از اعجاز لغوی - معنایی قرآن کریم. *Bi-Quarterly Quran and Religious Enlightenment*, 5(1), 143-154.
- فهم، فرزانه؛ جلالی کندی، سهیلا؛ نظرنژاد، نرگس (۱۴۰۳). رویکرد اگزیستانسیالیستی به قرآن کریم و تبیین کاربرد آیات وجودی. *مطالعات قرآنی و فرهنگ اسلامی*، ۸(۴)، ۱۵۰-۱۷۲.
- قادر، منصور؛ سپهرنیا، رزیتا؛ صالحی امیری، سیدرضا؛ رضایی، علی اکبر (۱۴۰۱). طراحی الگوی دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در ورزش با تأکید بر حوزه سیاسی و ورزشی، *مطالعات مدیریت رفتار سازمانی در ورزش*، ۸(۱) (پیاپی ۲۹)، ۴۹-۶۱.
- لازری، زهرا؛ حسینی، زینب السادات؛ فرزاد، فرزام (۱۴۰۱). تحلیل محتوای بازی و ورزش در روایات، *مطالعات فهم حدیث*، ۸(۲)، ۸۹-۱۱۷.
- محمدعلی نژاد عمران، روح‌الله؛ فاضلی، حمیدرضا؛ فاضلی، علی رضا (۱۴۰۳). راهکارهای ارتقای بعد فردی سلامت اجتماعی در قرآن کریم «مطالعه موردی سوره حجرات». *فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی*، ۱۵(۶۰)، ۱-۲۶.
- مختاری، سودابه، کشیشیان سیرکی، گارینه (۱۴۰۱). تأثیر قدرت نرم دیپلماسی ورزشی بر روابط ایران و آمریکا: مطالعه موردی دیپلماسی کشتی (۱۹۹۸-۲۰۱۳). *تحقیقات سیاسی و بین‌المللی*، ۱۴(۵۱)، ۸۳-۹۳.
- نوروزی، خلیل؛ مفتاح، محسن؛ مرتضوی نژاد، سیدمهدی (۱۴۰۱). استخراج چارچوب توسعه دیپلماسی علم و فناوری (دفع) با کشورهای هدف مبتنی بر دلالت پژوهی قرآن کریم. *فصلنامه علمی پژوهشی راهبرد فرهنگ*، ۱۵(۵۹)، ۱۷۹-۲۰۴.
- Aras, B., & Özel, M. (2024). Qatar Airways-FC Barcelona sponsorship deal: a catalyst of sports diplomacy?. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*.
- de Almeida, M. A. B., & Özdemir, M. (2024). The 3 S's of FIFA—Soft Power, Sportswashing, Sports Diplomacy: The Brics and Qatar World Cups. *LONDON JOURNAL OF RESEARCH IN HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES*, 1.
- Dubinsky, Y. (2023). Nation Branding and Sports Diplomacy in Times of Change. In *Nation Branding and Sports Diplomacy: Country Image Games in Times of Change* (pp. 1-23). Cham: Springer International Publishing.
- Games, C. (2024). Nation Branding and Sports Diplomacy.
- Ganohariti, R., & Dürkop, S. (2025). Sports diplomacy of non-politically sovereign territories. In *Handbook on Public Diplomacy* (pp. 334-346). Edward Elgar Publishing.
- Grix, J., & Brannagan, P. M. (2024). Sports Mega-Events as Foreign Policy: Sport Diplomacy, “Soft Power,” and “Sportswashing”. *American Behavioral Scientist*, 00027642241262042.
- Li, Y. (2013). Public Diplomacy Strategies of the 2008 Beijing Olympics and the 2012 London Olympics: A Comparative Study. *International Journal of the History of Sport*, 30, 1723-1734.
- Morozov, V. M. (2022). Network and Sports Diplomacy. In *Network Diplomacy: Contributing to Peace in the 21st Century* (pp. 245-254). Singapore: Springer Nature Singapore.
- Murray, S. (2023). Moving beyond the ping-pong table: sports diplomacy in the modern diplomatic environment. *Public Diplomacy Magazine*, 9, 11-16.
- Numerato, D., & Baglioni, S. (2020). The sociology of sport in a changing world: New perspectives and challenges. Routledge.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی